

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Irządze

Kod krajobrazu: 24-342.13-016

Położenie administracyjne: Gmina Irządze, Powiat zawierciański;
Gmina Szczekociny, Powiat zawierciański; Gmina Lelów, Powiat
częstochowski; Gmina Kroczyce, Powiat zawierciański

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Krajobraz z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Irządze
ID	1081
Kod krajobrazu	24-342.13-016
Typ, podtyp krajobrazu	6c - Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola
Typ rzeźby terenu*	C - Krajobrazy pagórkowate
Kod mezoregionu*	342.13
Nazwa mezoregionu*	Próg Lelowski
Typ krajobrazu naturalnego*	Wyżyn i niskich gór
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Lessowe-eoliczne: wysoczyzn słabo rozciętych
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.2.3.d
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Lelowski
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	16
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Grąd subkontynentalny, odmiana małopolska, forma wyżynna, seria uboga
Kod regionu historyczno-kulturowego*	II.A.27
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Ziemia Nidziańska i Pinczowska
Położenie administracyjne	Gmina Irządze, Powiat zawierciański; Gmina Szczekociny, Powiat zawierciański; Gmina Lelów, Powiat częstochowski; Gmina Kroczyce, Powiat zawierciański
Powierzchnia (ha)	5078,12

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - wiejski, z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola w rejonie miejscowości: Irządze, Mikołajewice, Wilków, Bodziejowice, Sadowie, Wygieźzów, Siedliska. Elementami strukturalnymi krajobrazu jest drobnoskalowa sieć osadnictwa wiejskiego w formie ulicówek oraz sieć drogowa tworząca układ prostokątny.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- zastosowania algorytmu w zakresie kryterium unikatowości ze względu na zidentyfikowane stanowisko archeologiczne, parki oraz elementy obronne;
- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na cechy krajobrazu o wyrazistym i dobrze zachowanym stylu i wyrazie krajobrazowym (w tym fizjonomicznym i funkcjonalnym), a także liczne cenne obiekty kulturowe: zespół parkowo-dworski i zachowane reliktowe zagrody okólne, krajobraz wiejski.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Krajobraz, którego walory przyrodnicze wynikają z użytkowania rolniczego. Południową granicę jednostki stanowi koryto rzeki Białka. Park w Irządach stanowi cenny zabytek XVIII wieczny sztuki ogrodowej.

Walory kulturowe

Walory kulturowe krajobrazu stanowią zachowane struktury pól o układzie szachownicowym. Nieliczne zachowane zabytki, w tym: kościół orientowany pod wezwaniem św. Wacława i zespół parkowo - dworski w Irządach oraz zabytkowy zespół parkowo - dworski w Wygiełzowie. Cechą charakterystyczną zachowanego układu ruralistycznego jest okólny układ dróg wywodzący się jeszcze z archaicznej, obronnej lokalizacji domostw skupionych przy kolistym placu.

Fizjonomia krajobrazu

Krajobraz falisty, miejscami pagórkowaty, otwarty, o dalekim zakresie widoczności, z widoczną sylwetą kościoła we wsi Irządze. Lokalne wnętrza krajobrazowe widoczne z dróg lokalnych. Długie ciągi widokowe z dalekimi widokami, w tym na panoramę Irzędzy (przebiegającą także przez jednostkę 1080). Krajobraz bardzo malowniczy i harmonijny, stanowiący ikonę krajobrazu wiejskiego.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Charakterystyczny krajobraz łąkowy z zadrzewieniami przy drodze. (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 2

Malowniczo usytuowany kościół. Pola przynależące do miejscowości. (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 3

Zachowany tradycyjny układ zabudowy. (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 4

Malowniczo położony zespół Parkowy (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 5

Falisty krajobraz z mozaiką użytków rolnych (fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

